

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน สภาพสังคมโลกและสังคมไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแส โลกาภิวัตน์ การสื่อสาร ข่าวสาร ข้อมูลความรู้ต่างๆสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว และไร้ข้อจำกัด การศึกษาถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และช่วย แก้ปัญหาต่างๆในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วงให้คนสามารถพัฒนาตนเอง ในด้านต่างๆตลอดช่วงชีวิต ซึ่งการพัฒนาคุณภาพของคนในประเทศนั้น จะส่งผลในการเพิ่ม ศักยภาพในการพัฒนาประเทศให้มากขึ้น ดังนั้นจึงถือได้ว่า การศึกษามีความสำคัญสูงสุดในการ สร้างชาติ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2539) ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะ จัดระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคนระดับสมองของประเทศให้มีความรู้ความสามารถและ คุณธรรมก่อนเข้าสู่การวิชาชีพ แล้วเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (สายหยุด จำปาทอง,2531)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา หมายถึงการศึกษาสำหรับผู้ที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็น ผู้ใหญ่แล้ว (ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์,2530) ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศ การจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการ เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และ พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2544) ซึ่งความสามารถของครูมี อิทธิพลต่อการเรียนของผู้เรียน ครูจึงมีหน้าที่เป็นผู้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด (สุพิน บุญชูวงศ์,2538) แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนนั้นควรต้องจัดประสบการณ์ทั้ง ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นที่ การส่งเสริมการให้ผู้เรียน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

การศึกษาศิลปะในระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่เน้นการฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถปฏิบัติงานได้จริง เป็นการฝึกประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงแก่นแท้ของความรู้ นั้นด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการด้านทักษะโดยตรง การได้มาซึ่งทักษะเหล่านั้นผู้ ปฏิบัติต้องมีทัศนคติที่ถูกต้อง และได้รับการฝึกฝนที่ถูกต้อง (ชลุด นิมเสมอ,2539) การศึกษาศิลปะ ในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้เจริญก้าวหน้าไปมาก สถาบันการศึกษาหลายแห่งที่มีการ เรียนการสอนศิลปะกำลังมีบทบาทมากขึ้นเป็นลำดับ ในการส่งเสริมและพัฒนาวิชาการรวมทั้งการ เรียนรู้ภาคปฏิบัติทางศิลปะ ตลอดจนการหาแนวทางพัฒนาความคิด จิตใจมนุษย์ ในด้าน

สุนทรียศาสตร์ และวัฒนธรรมของประเทศไทย นอกจากนี้การเรียนการสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา ยังเป็นส่วนช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ สุนทรียรมย์ของมนุษย์ (มหาวิทยาลัยศิลปากร,2528) ในด้านการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ศิลปศึกษา คือ การศึกษาเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะในหลายแขนง โดยมุ่งเน้นที่ให้ผู้เรียนได้จับไปประกอบอาชีพเป็นครูผู้สอนที่มีพื้นฐานและทักษะในการสอนศิลปะในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ (Manuel Barken,1995)

ความสำคัญในการเรียนการสอนศิลปะโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสาขาทัศนศิลป์ (Visual Art) จิตรกรรมเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างในทางปฏิบัติมากที่สุด มีความยืดหยุ่นและเทคนิคมากมาย ไม่ว่าจะเด็ก หรือผู้สูงอายุ ผู้ป่วยหรือคนปกติ ทุกคนสามารถทำงานจิตรกรรมได้ (Feldman,1982) จิตรกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของงานทัศนศิลป์ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยมีความแตกต่างของรูปแบบ ลักษณะของผลงานที่หลากหลาย แตกต่างกันไปตามยุคสมัย ทั้งในส่วนของ เนื้อหา เรื่องราว เทคนิค ค่านิยม คุณค่าทางความงาม รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในผลงานของศิลปิน ทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้นผลงานจิตรกรรมจึงไม่ได้เป็นเพียงการแสดงออกถึงทักษะความชำนาญในการใช้สี วัสดุ รูปทรง ในการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสดงออกทางแนวความคิด ความสร้างสรรค์ และการค้นหารูปแบบเฉพาะตน เทคนิคใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาผลงานให้ก้าวหน้าไปตามกระแสของยุคสมัยอีกด้วย

จิตรกรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่สุดในชั้นเรียนเป็นงานศิลปะที่มีรูปแบบการแสดงความรู้สึกซึ่งได้มากที่สุด (Lowenfeld and Brittain,1978) เป็นการแสดงออกเฉพาะบุคคลที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และความเพลิดเพลินได้ (Chapman,1978) ในการถ่ายทอดทางด้านจิตรกรรมต้องผ่านการรับรู้เบื้องต้น คือการมองเห็นและต้องพยายามทำความเข้าใจกับรูปทรงที่มองเห็นนั้น เป็นอาการที่ลึกซึ้งกว่ากระบวนการใช้สายตาตามปกติธรรมดา เป็นการรับรู้สะสมและจะกลายเป็นประสบการณ์ทางสุนทรียภาพก็ต่อเมื่อมีการรวบรวมคุณค่าของรูปทรงที่มองเห็นได้เป็นเอกภาพเดียวกัน (พีระพงษ์ กุลพิศาล,2546) คุณค่าเป็นลักษณะที่พึงปรารถนา พึงพอใจ และพึงประสงค์ สิ่งที่ตอบสนองความปรารถนาได้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า คุณค่าของศิลปกรรมเป็นคุณลักษณะที่ตอบสนองความปรารถนาของมนุษย์ได้อย่างเต็มบริบูรณ์ จิตรกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเพียรพยายาม ก่อปรด้วยความคิดสร้างสรรค์ที่มีลักษณะคุณค่าทางจิตวิทยา (Psychology Value) และคุณค่าทางกายภาพ (Physical Value) (วุฒิ วัฒนสิน,2541) ทั้งยังสามารถเรียนรู้ถึงคุณค่าทางด้านเรื่องราว (Content Value) ที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางด้านรูปทรง(Form Value) ที่เกิดจากการประสานสัมพันธ์กันในทัศนธาตุต่างๆ เช่น เส้น สี รูปทรง น้ำหนัก หรือ ลักษณะของพื้นผิว (อารี สุทธิพันธ์,2530) การเรียนการสอนจิตรกรรม

มีการศึกษาแต่ละหัวข้ออย่างลึกซึ้ง มีการสรุปแนวความคิดที่สำคัญของผู้เรียน มีระบบและกระบวนการที่สำคัญ ในการพิจารณา วิธีการ แนวความคิด มีการศึกษาวิธีการทำงานในรูปแบบใหม่ รวมถึงประวัติของศิลปิน มีการสำรวจการใช้วัสดุที่เปลี่ยนแปลงไป การใช้เทคนิคต่างๆซึ่งเป็นส่วนประกอบในการสร้างองค์ความรู้ ทั้งนี้ เมื่อยุคสมัยทางสังคมโลกเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดแนวความคิดในการสร้างงานจิตรกรรมเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทฤษฎีศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post Modernism) ศิลปะหลากหลายวัฒนธรรม (Multiculturalism) ลัทธิความเสมอภาคของหญิงและชาย (Feminism) ผู้เรียนต้องมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาผลงานและค้นหาลักษณะเฉพาะของตนเองได้ (Roberson and McDaniel, 1999)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในแง่ของการเป็นวิชาทางด้านศิลปะที่มีเทคนิคมากมาย และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนทัศนศิลป์ เป็นรูปแบบการแสดงผลงานศิลปะที่แสดงความรู้สึกที่ลึกซึ้งมากที่สุด เป็นวิชาที่ต้องมีการฝึกฝนทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การฝึกปฏิบัติเป็นความสามารถของการใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสร้างความสัมพันธ์ขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับศิลปะ กระบวนการทำงานศิลปะ หลักการทำงานศิลปะ องค์ประกอบศิลป์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ และสุนทรียศาสตร์ ทักษะความชำนาญเกิดขึ้นได้จากการฝึกฝน การได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น (Lansing, 1976 อ้างถึงใน : ประวรรณ ดวงรัตน์, 2541)

การเรียนการสอนในที่นี้ หมายถึงการเรียนของนิสิตนักศึกษาและการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา การเรียนการสอนเป็นวิธีที่มักใช้ควบคู่กัน แท้ที่จริงแล้วมีความเกี่ยวข้องกับคนสองกลุ่มคือ การเรียนของนิสิต นักศึกษา และการสอนของอาจารย์ ซึ่งกระบวนการเรียนและการสอนของคนสองกลุ่มนี้มีความสอดคล้องกัน (อุทุมพร จามรมาน, 2530) ส่วนประกอบของการเรียนการสอนที่สำคัญ มีผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน วิธีสอน และการวัดและการประเมินผล (Kemp, 1985) กระบวนการเรียนการสอนเป็นระบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครู นักเรียน เนื้อหาวิชา และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน (Steiner, 1983 อ้างถึงใน มะลิฉัตร เชื้ออานันท์, 2542) กระบวนการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กัน 7 อย่างคือ ครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร วิธีสอน วัตถุประสงค์ของการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล จัดเป็นส่วนประกอบสำคัญขั้นพื้นฐานของการเรียนการสอน (ลำพอง บุญช่วย, 2524) สอดคล้องกับคลอสเมียร์และริปเปิล (Klausmeier and Ripple, 1971) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ 7 ส่วนคือ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน 2) การพิจารณาความพร้อมของผู้เรียน 3) การจัดเนื้อหาวิชา วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆ 4) การจัดกิจกรรมการ

เรียนการสอน 5) การดำเนินการสอน 6) การวัดและการประเมินผลของการเรียนการสอน 7) สัมฤทธิ์ผลของการเรียน

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน มีอยู่ด้วยกัน 7 อย่าง คือ ผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน สื่อการสอน การวัด และการประเมินผล ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการศึกษาศิลปะ ในระดับอุดมศึกษา

สงวน รอดบุญ(2525)กล่าวว่า "ศิลปศึกษา เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพ และพหุปัญญาของมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัยที่ผ่านมา ได้รู้คุณค่าของความผูกพันระหว่างศิลปะกับชีวิต และบังเกิดค่านิยมต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ขึ้น" ศิลปศึกษาจึงจัดเป็นวิชาหลักวิชาหนึ่ง ตั้งแต่หลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงเป็นวิชาเฉพาะสาขาหนึ่งที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษา ที่ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติรวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์และมีประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้แสดงออกตามความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และจินตนาการของตนเองอย่างกว้างขวาง รวมทั้งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียภาพได้อีกด้วย จึงนับว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม (ฉลอง สุนทรนนท์,2530)

การศึกษาในสาขาวิชาศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาศิลปศึกษา ในระดับโรงเรียนประถม และมัธยม ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปะด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งมีความรู้เพียงพอที่จะศึกษาต่อในระดับสูง ในหลักสูตรศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีการเรียนในด้านวิชาการและทัศนศิลป์หลายแขนง ซึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาจิตกรรมของสาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น ประกอบด้วยวิชาจิตกรรม 1 ที่เป็นการศึกษาลักษณะและวิธีการฝึกปฏิบัติจิตกรรมขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาวิธีการเขียนสีประเภท ต่างๆ และขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์ วิชาจิตกรรม 2 เป็นการศึกษาคำว่าแนวทาง และหลักในการปฏิบัติงานจิตกรรมโดยอิสระทางความคิด รูปแบบ และเทคนิควิธี และวิชาจิตกรรม 3 เป็นการศึกษาแนวคิดและเทคนิควิธีการในแนวลึกเพื่อสามารถปฏิบัติงานจิตกรรมในลักษณะเฉพาะตัวอย่างมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และแสดงพัฒนาการไปสู่การผลิตผลงานจิตกรรมที่มีคุณค่าทางศิลปะเพิ่มมากขึ้น (หลักสูตรศิลปศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น,2544) ซึ่งในรายวิชาจิตกรรม3 นั้น ถือว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นรายวิชาที่มีความต่อเนื่องจากรายวิชาจิตกรรม1 และจิตกรรม2 ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นการสรุปรวมแนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีลักษณะเฉพาะตนเองอันเป็นหัวใจของการศึกษาศิลปะ และเนื่องจากการเรียนการสอนรายวิชาจิตกรรม3 นี้ ไม่ได้มีการกำหนดเนื้อหาอย่างเป็นทางการ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็น

ระบบ จึงน่าจะมีการศึกษาหารูปแบบในการสอนเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตาม
จุดมุ่งหมาย

แต่ในการเรียนการสอนจิตรกรรมในทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ผู้สอน
จำนวนมากยังคงมีการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมๆ ผลงานของผู้เรียนจึงมีลักษณะตายตัวซึ่งเป็น
ข้อเสียของการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมในปัจจุบัน (Roberson and Mcdaniel,1999) ปัญหา
และจุดอ่อนของการทำงานจิตรกรรมของผู้เรียนคือ ขาดความรู้และความเข้าใจในส่วนของทฤษฎีที่
จะรองรับการทำงาน เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสน ขาดแนวทางการทำงานที่แน่นอน ดังนั้น
การพัฒนาการทางด้านนี้จึงไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ควรจะเป็น (นิคโคและ ระเด่นอาหมัด,2543)
สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ ดวงรัตน์(2541) ที่ทำการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอน
ศิลปะภาคปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันการศึกษาเอกชน พบว่า นักศึกษามักมีความเข้าใจผิด
คิดว่า การที่จะทำงานจิตรกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ทฤษฎีใดๆ การฝึกฝนและปฏิบัติเพียงอย่าง
เดียวนั้นก็เพียงพอแล้ว จึงไม่มีการวางแผนงานในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความสับสนและไม่
มั่นคงในการทำงาน เช่นเดียวกับที่ นุชชนีย์ แม่บุญเรือน(2536) และวิชัย หวังไชยะ(2536) ได้
กล่าวถึงการสร้างสรรค์ผลงานโดยปราศจากหลักเกณฑ์และกระบวนการที่เป็นระบบ ทำให้เกิด
ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการทำงานลดลง และเกิดปัญหาในขั้นตอนการดำเนินงาน

ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ได้มีนักวิชาการในสาขาศิลปศึกษา ได้ให้ความสนใจกับแนวคิด
ปฏิรูปหลักสูตรศิลปศึกษาใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการนำเสนอในบทความของ Dwaine
Greer (1984) ที่เรียกชื่อว่า Discipline – Based Art Education “ศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์
เป็นพื้นฐาน หรือ DBAE” ศิลปศึกษาในสหรัฐอเมริกาช่วงปี ค.ศ. 1980-1990 การพัฒนาหลักสูตร
DBAE ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจริงจัง และเข้มแข็ง มากโดยได้รับการสนับสนุนเงินทุน และ
ส่งเสริมพัฒนาวิจัยอย่างมากจนมีระดับมาตรฐาน และได้รับความสำเร็จอย่างสูงจากสถาบัน “
Getty Education Institute for the Art” โดยจำแนกตัววิชาการหรือ เนื้อหาของของวิชาศิลปะ
ออกเป็นสาระความรู้ 4 แกนคือ (Greer,1984 อ้างถึงใน สันติ คุณประเสริฐ,2542)

1. แกนประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History) เป็นแกนที่ถ่ายทอดถึงความเป็นมาของศิลปะ
และศิลปินที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ความเป็นมาและประวัติการสร้างงานศิลปะ
ตลอดจนความสัมพันธ์จากอดีตถึงปัจจุบันเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาและสร้าง
ผลงานศิลปะของผู้เรียนเองช่วยให้ผู้เรียนมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น อีกทั้งยังซาบซึ้งถึง
คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติตน และยอมรับซาบซึ้งในความงามของศิลป
วัฒนธรรมของผู้อื่น
2. แกนสุนทรียศาสตร์(Aesthetic)เป็นแกนที่สะท้อนให้เห็นผลของประสบการณ์ทาง
สุนทรียศาสตร์ ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเห็นคุณค่าของความงามทั้งใน

ธรรมชาติ และในศิลปะสามารถรับรู้เกี่ยวกับความงามในสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในความงามอันเป็นรากฐานของศิลปะ ซึ่งการสอนให้นักเรียนเกิดความรู้ศิลปะจากประสาทสัมผัสต่างๆ โดยการฝึกทักษะจากการปฏิบัติจริง

3. แกนศิลปวิจารณ์ (Art Criticism) เป็นแกนที่ให้ความสำคัญต่อการรับรู้ การบรรยาย การวิเคราะห์ และการตีความ ในการประเมินผลงานศิลปะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนการวิจารณ์ของนักวิจารณ์ เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนเป็นผู้มีความรอบรู้ ละเอียดลออ มีความเป็นประชาธิปไตย กล้าคิดกล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวเองและปรับปรุงผลงาน
4. แกนศิลปะปฏิบัติ (Art Product) เป็นแกนที่สนับสนุนให้นักเรียนสร้างผลงานทางศิลปะ ทำให้เกิดประสบการณ์โดยตรง ช่วยให้ฝึกทักษะด้วยตนเองทั้งในด้านการตัดสินใจ และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์โดยสัมพันธ์กับการจัดองค์ประกอบศิลป์

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐานนี้ มีความชัดเจนในแง่ของข้อมูล เนื้อหาสาระ ที่สามารถศึกษาเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาความคิด เนื้อหาวิชาการ ไปสู่การปฏิบัติงานศิลปะได้

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2529) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่จะได้ผลดีและสอดคล้องกับชีวิตจริงในการคิดและแก้ไขปัญหา จำเป็นต้องใช้ข้อมูลต่างๆ หลายๆด้านมาใช้ประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน เรียกกันว่าการบูรณาการ บูรณาการเป็นการนำศาสตร์ต่างๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกันมาผสมผสานกัน เน้นที่การสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด (วัฒนาพร กระจับทุกษ์, 2540) ดังนั้นการบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้แกนความรู้ทั้ง 4 ด้านของ DBAE มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม จึงเป็นลักษณะที่นำความรู้ หลักการและเนื้อหาความรู้ที่มีความจำเป็นต่อกระบวนการคิดและการสร้างงานจิตรกรรมอย่างมีรูปแบบและเป็นขั้นตอนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับสภาพของปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษารายวิชาจิตรกรรมที่ในงานวิจัยที่ผ่านมา ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดที่จะนำแนวความคิดที่จะศึกษาการนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน หรือ DBAE นี้ไปบูรณาการในการเรียนการสอนในรายวิชาจิตรกรรม 3 ของสาขาศิลปะศึกษา ให้เกิดรูปแบบที่มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้หลักเกณฑ์ และทักษะกระบวนการทำงานที่จำเป็นในการสร้างงานจิตรกรรม และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ในวิชาจิตรกรรม และวิชาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาจิตรกรรมและนักศึกษาสาขาศิลปศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน รายวิชาจิตรกรรม โดยบูรณาการวิธีการสอนศิลปศึกษาแบบมี หลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน หรือ DBAE สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาศิลปศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้านความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนรายวิชา จิตรกรรม ในระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และนักศึกษาสาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน รายวิชาวิชาจิตรกรรม โดยการบูรณา การวิธีการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน ของนักศึกษาชั้นปีที่3 สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และสอบถามความเห็นในด้านต่างๆ 7 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล

ข้อตกลงเบื้องต้น

อาจารย์ผู้สอนรายวิชาจิตรกรรม ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการ เรียนการสอนรายวิชาจิตรกรรมในสาขาศิลปศึกษา ทั้งเคยเป็นอาจารย์พิเศษ หรือมีประสบการณ์ ในการเรียน การสอน ทางด้านศิลปศึกษา ในระดับอุดมศึกษา

นักศึกษาในงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้ที่ผ่านการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และรายวิชาจิตรกรรม 1 และจิตรกรรม 2

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การวางแผนการสอนและจัดเตรียมประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านต่างๆ 7 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านผู้สอน
- 2) ด้านผู้เรียน
- 3) ด้านวัตถุประสงค์
- 4) ด้านเนื้อหา
- 5) ด้านวิธีการสอน
- 6) ด้านสื่อการสอน
- 7) ด้านการวัดและการประเมินผล

7) ด้านการวัดและการประเมินผล

วิชาจิตกรรม 3 หมายถึง รายวิชาจิตกรรม สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป ในหลักสูตรศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปรวมแนวความคิดและแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะเฉพาะตน

วิธีการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน(Discipline- Based Art Education) หรือ DBAE หมายถึงการเรียนการสอนวิชาศิลปะที่ประกอบด้วยแกนความรู้ 4 ด้าน คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และศิลปะปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาเอกสารตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนความรู้ทางศิลปศึกษา ทฤษฎีการสร้างงานจิตกรรม และแนวการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน (Discipline – Based Art Education)

2. กำหนดกลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง(Purposive sampling) ได้แก่

- อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตกรรม จำนวน 11 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม ในสาขาศิลปศึกษา
- นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 40 คน ที่ได้ผ่านการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และรายวิชาจิตกรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นชนิดมาตราส่วนประเมินค่า(Rating scale) สำหรับนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอน โดยมีการกำหนดค่าน้ำหนักดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้น	มากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้น	มาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้น	ปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้น	น้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้น	น้อยที่สุด

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - structured interview) ซึ่งมีกรอบแนวคำถาม เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย แต่ผู้วิจัยสามารถดัดแปลงข้อคำถาม โดยให้ความหมายเดิม และถามข้อไหนก่อนหรือหลังก็ได้ตามสถานการณ์ เพื่อให้คำถามเป็นเรื่องเดียวกัน รวมทั้งยังสามารถตั้งคำถามข้อใหม่ เพิ่มเติม ใช้สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนรายวิชาจิตกรรม ใน 7 ด้านดังนี้ ผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล

วิธีการสร้างเครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์อาจารย์และนักศึกษาอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการวิจัยและดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย
2. นำโครงสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างเสร็จไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้ชัดเจนและเข้าใจยิ่งขึ้น
3. นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณา มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง
5. นำแบบสอบถามมาทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่กำหนด
6. นำข้อมูลแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟา (α) ของคอนบราค (อ้างถึงใน ประคอง กรรณสูตร ,2542) ซึ่งเป็นสูตรสำหรับหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของข้อสอบที่ให้คะแนนรวมเป็นรายข้อ

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตกรรม และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยผู้วิจัยเดินทางเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาจิตกรรม 3 ในครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS/PS + Statical Package for the Social Sciences / personal Computer)

6. การนำเสนอผลการวิจัย

นำข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่ามาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นจึงนำเสนอในรูปแบบตารางและแผนภูมิประกอบความเรียง

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ นำเสนอในรูปแบบความเรียง และนำมาแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละแล้วจึงนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาจิตกรรมโดยการบูรณาการวิธีการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐานต่อไป
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในระดับอุดมศึกษา
3. เป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ศิลปศึกษาที่จะนำการบูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน ไปใช้ในรายวิชาอื่นๆต่อไป